

– Но как – попита я, – как е можело да *не* знаят, че Земята се върти около Слънцето? Нали се вижда и с просто око.

– Така ли? – Леля Гунвор повдигна вежди.

– Да, защото... все пак се вижда, че Слънцето изгрява всяка сутрин и залязва всяка вечер, нали? Защото, защото Земята се върти около оста си. И става лято и есен, и зима, и пролет, понеже Земята обикаля около Слънцето.

– Браво. – Леля Гунвор плесна три пъти със своите сухи, кокалести ръце. – Но ти откъде знаеш?

– Ами... научих го в училище.

– Я виж ти, личи си, че все пак учите нещо. Но откъде би го знаел, ако нямаше кой да ти го каже?

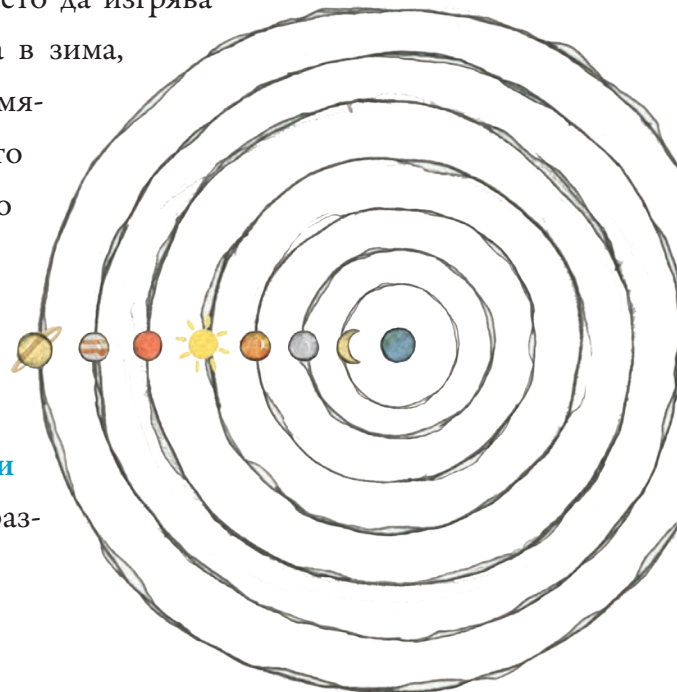
– Ами че човек може да го види. Нали точно това казах преди малко?

– Ти можеш ли?

Вилям се замисли.

– Да?

– Но ако просто виждаше слънцето да изгрява всяка сутрин и лятото да преминава в зима, щеше ли да се досетиш, че е, защото Земята е малка купчинка звезден прах, която фучи с главозамайваща скорост около гигантско светещо огнено кълбо заедно с още осем купчинки звезден прах в огромно празно пространство, където милиарди и още милиарди други слънчеви системи образуват **галактики** във вселена, която непрекъснато се разширява?

Вилям се вторачи в леля си.

– Не – отговори ѝ накрая. – Май че нямаше.

– Не.

Тя се обърна, за да прибере лещите за телескопа. Хокането беше приключило.

Тогава обаче Вилям направи нещо, за което впоследствие щеше да съжалява: зададе още един въпрос.

Причината да съжали беше, че в същия момент му се допишка. Той обаче почти никога не бе провеждал цял разговор с леля си, която явно избягваше всякакви видове компания. Откъде тогава би могъл да знае, че един-единствен въпрос би могъл да отприщи порой от думи като онзи, който последва? И то точно когато той, дето иначе така копнееше за събеседник, имаше нужда най-вече да остане насаме – само за две минутки – и да отиде до тоалетната.

Въпросът, който зададе, гласеше: *И откъде бихме могли да знаем?*

Тук следва откъс с нова тема, в който се оказва, че онази ми ти леля Гунвор е способна да говори доста продължително. Готови ли сте? Сега ще послушаме за астрономията – тоест звездобройството – и за какво може да се използва тя.

– Откъде бихме могли да знаем, че...? – Леля Гунвор се обърна към него с повдигнати вежди.

– Откъде – смотолеви Вилям, – откъде бихме могли да знаем, че Земята обикаля около Слънцето и... онова, дето го каза?

– Аха! Виж, това вече е добър въпрос!

Тя го изгледа с любопитство, все още стиснала старите лещи за телескоп. Вилям пристъпи от крак на крак, за да потисне желанието си да се изпишка.

– Част от отговора – поде леля Гунвор и зарея поглед в пространството – се крие далече назад във времето, в най-ранната история на човечеството. Много преди хората да решат, че вселената има формата на топка. И всъщност не е съвсем погрешно, че може да се види, стига да знаеш накъде да гледаш. Само че не е чак толкова просто.

Тя тръгна да обикаля из дневната.

– Разбира се, в наши дни разполагаме със сателити и гигантски телескопи, които ни помагат да разгадаем много от мистериите на вселената. Тях обаче нямаше да ги има, ако предците ни от всички епохи не се бяха взирали в небето, ако не бяха обединили познанията си и не ги бяха споделили със своите наследници.

Вярно е, че дори и без телескопи и сателити небето може да ни разкаже купища невероятни неща за вселената. И за живота. – Тя направи пауза и погледна към Вилям през едната леща. – Стига само да разбираме как да гледаме правилно. За щастие, хората от всички епохи са се опитвали да разберат и декодират света.

– Де... декодират света ли? – прекъсна я Вилям. – Какво означава това?

Той пак съжали, че е проявил любопитство, и се наложи да заподскача, за да забрави колко му се пишка.

– Декодират? – леля Гунвор се почеса по чорлавата сива коса с едната от драгоценните стари лещи за телескоп. После измери с поглед Вилям. – Ти какво правиш, когато си на съвсем ново място?

– Хм... поздравявам учтиво с добър ден? – пробва се той.

– Не, не, не това. Ако си някъде: в гора, на къмпинг, в къща, на каквото и да е място, където не си стъпвал преди, какво правиш? И забрави за тази учтивост!

Вилям опита да си се представи на непознато място. Последното такова беше горният етаж на леля Гунвор.

– Аз... ами... оглеждам се наоколо?

– Точно така! Проявяваш ЛЮБОПИТСТВО! И знаеш ли защо?

Той не се беше замислял по въпроса.

– Защото... така ще мога... да намеря тоалетната.

Леля Гунвор повдигна вежди.

– Хм, да. И това е важно, разбира се – заяви тя и пак тръгна да обикаля из дневната. Така размахваше ценните стари лещи за телескоп, че Вилям съвсем се притесни да не вземе да ги изпусне.

– При любопитството става въпрос именно за това – продължи леля му, – да можеш да се ориентираш наоколо и да знаеш къде се намират нещата, от които имаш нужда. Начинът на живот на първите хора бил такъв, че било крайно наложително да проучат щателно дадено място, преди да се заселят там.

Да се уверят, че под камъка, на който са седнали, не се крие змия, а в пещерата, където ще спят, не дебнат тигри. Трябвало да проверят къде има храна и вода, и да обръщат внимание на скалите, дърветата и други неща, които биха им помогнали да се ориентират.

Тъкмо затова се оглеждаме щателно, когато пристигнем на ново място. Любопитството е необходимо за оцеляването ни. Или за да намерим тоалетната. Мда. Както и да е: колкото по-добре разбираме заобикалящия ни свят, толкова по-добре се справяме. А любопитните хора установили и че могат да използват небето, за да се ориентират из света.

Вилям си представи на небето огромна светеща табела с надпис WC и стрелка от звезди, която указва къде се намира тоалетната. През това време леля Гунвор продължи разказа си най-невъзмутимо.

– В зората на човечеството нямало нито **компютри**, нито часовници, календари, джипиес или други джаджи, които да помагат на хората да следят времето или да им казват къде точно се намират.

Нямало улици с табели с имена. Нямало и улични лампи. Изобщо нямало лампи. Затова пък нямало и какво да отклони вниманието на хората от небето над главите им.

И точно както планините, дърветата и езерата рисували лесно разпознаваеми контури в пейзажа, звездите по небето рисували неизменяеми контури, които показвали накъде са север и юг, изток и запад и така помагали на хората да се ориентират. Очертанията по Земята можели да се менят непрекъснато, но съзвездията никога не променяли формата си.

И това не е всичко: небето помагало не само за намиране на пътя, но можело да се използва и за измерване на времето.

– Как може небето да измерва времето?! – учуди се Вилиам и само дето не се плесна по челото, задето пак се беше поддал на любопитството си. Колко ли още би издържал да стиска?

– Така де, може би един от най-простите начини за измерване на времето е свързан с деня и нощта. Слънцето идвало с дните, като се движело по своята дъга на небосвода. През зимата дните били къси, а през лятото се удължавали. И ако се изхранваш с ядките и горските плодове, които успяваш да намериш – добави тя и тръгна да оглежда зад мебелите и под холната масичка, сякаш търсеше нещо, – или с животните, които ти се удаде да уловиш...

За голямо изумление на Вилиам, тук леля му се нахвърли върху едната възглавничка на дивана и в стаята се вдигна прах.

– ... е изключително важно да знаеш кога е светло и кога се стъмва. Нали се сещаш, че не можеш просто да светнеш лампата и да отидеш до супермаркета, когато огладнееш? Жизненоважно е да познаваш дневните и годишните времена – и да можеш да предскажеш какво време ще дойде.

И така, хората открили, че *всички небесни тела*, а това ще рече и Слънцето, и Луната, и планетите, и звездите, следвали установени траектории и им помагали да се подготвят за времето, което ще настъпи.